

Het tumult van de tijd

Julian Barnes

Atlas Contact

224 pagina's / € 18,99

Vertaling: Ronald Vlek

Over het boek

Het tumult van de tijd (*The Noise of Time*, 2016) is een biografische roman over de componist Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975). Als jonge huisvader en nog onbekend componist staat hij aan het begin van de roman klaar met een koffer met bezittingen in zijn flat, ervan overtuigd dat hij zal worden opgepakt, zoals zoveel kunstenaars voor hem in het Rusland van de jaren dertig. In drie delen beschrijft Barnes hoe de componist ondanks zijn angst blijft werken tijdens de terreur van Stalin, zijn land niet ontvlucht en voortdurend schippert om in de Sovjet-Unie te kunnen overleven.

Over de auteur

De op 19 januari 1946 in Leicester geboren Julian Barnes studeerde in Oxford, werkte als lexicograaf voor het beroemde *Oxford English Dictionary* en als journalist, recensent en redacteur voor onder andere *The Times Literary Supplement*, *The Sunday Times* en *The Observer*.

In 1980 publiceerde hij zijn eerste roman, *Metroland*. Sindsdien schreef hij een groot aantal romans en essaybundels en onder de naam Dan Kavanagh in de jaren tachtig ook enkele detectives.

Kavanagh was de achternaam van zijn vrouw Pat, met wie hij lang getrouwd was en die in 2008 overleed. Over dit verlies schreef hij in de bundel *Hoogteverschillen*.

Dat hij de zoon is van twee docenten Frans is in het werk van Barnes te merken. Een van zijn bekendste romans, *Flauberts papegaai*, gaat over de beroemde Franse auteur en kreeg ook in Frankrijk veel waardering. *Over het kanaal* is een bundel verhalen over de verhouding van de Engelsen tot Frankrijk door de eeuwen heen. Ook in zijn essays, onder andere in *Iets aan te geven?*, schrijft Barnes regelmatig over Frankrijk.

Na diverse keren voor de Man Booker Prize genomineerd te zijn, won Barnes deze belangrijke prijs in 2011 met zijn roman *The Sense of an Ending* (*Alsof het voorbij is*), waarin herinneringen en de werking van het geheugen opnieuw een belangrijke rol spelen. In 2017 werd het boek verfilmd.

De zeer uitgebreide website van Julian Barnes

<https://www.julianbarnes.com/>

Discussietips

1. Sjostakovitsj worstelt met zijn integriteit als persoon en componist en stelt zichzelf de vraag of hij een lafaard is geweest. Hoe zie jij hem na lezing van deze roman? In hoeverre had hij anders kunnen handelen?

2. In een verhaal van Guy de Maupassant* herkent Sjostakovitsj zijn ideaal van liefhebben: 'zonder vrees, zonder blaam, zonder aan de dag van morgen te denken. En achteraf zonder berouw.' In hoeverre beïnvloedt zijn worsteling met de macht zijn vermogen lief te hebben? Welke rol spelen vrouwen in zijn leven?

* Het betreft het verhaal 'Madame Parisse' uit 1886. Een Engelse vertaling op internet:

http://www.gutenberg.org/files/3077/3077-h/3077-h.htm#link2H_4_0012

3. De titel van de roman keert in de tekst op diverse plaatsen terug, met name in de zin: 'De kunst is de fluistering van de geschiedenis, die boven het tumult van de tijd uit is te horen.' Wat vind je van dit beeld?

4. 'De gevaarlijkste tijd was niet de tijd waarin je het meeste gevaar liep' staat aan het begin van het derde deel. Hoe interpreteer je die uitspraak op grond van de pagina's die volgen?

5. 'Vroeger hadden ze de grenzen verkend van zijn moed, nu verkenden ze die van zijn lafhartigheid', laat Barnes Sjostakovitsj denken over zijn 'Gesprekken met de Macht' als Chroesjtsjov aan de macht is gekomen. Wat zijn de gevolgen voor de componist van de machtswijziging?

6. In hoeverre zie je elementen uit de muziek terug in (de structuur van) deze roman over een componist?

7. Ben je door deze roman nieuwsgierig geworden naar de muziek van Sjostakovitsj, voorzover je die nog niet kent? Waarom wel of niet?

8. Recensenten oordelen verschillend over het perspectief dat Barnes hanteert in het boek. Volgens Annick Vandorpe (*De Morgen*, 13 januari 2016) geeft hij de componist geen eigen stem, verplaatst hij zich niet in zijn personage, wat het verhaal indringender had kunnen maken. Andere recensenten vinden dat Barnes wel overtuigend 'in het hoofd' van de componist kruipt terwijl daarnaast de stem van de biograaf klinkt. Gerwin van der Werf (*Trouw*, 16 januari 2016) stelt dat in die combinatie 'op een sympathieke manier iets tegenstrijdigs zit. De componist smeekt ons om de muziek voor zichzelf te laten spreken, los van zijn leven. Tegelijk roept zijn (fictionele) biograaf juist dat leven op, opdat wij de man en zijn omstreden keuzes kunnen begrijpen en zijn angst voelen.' Hoe heb jij het perspectief in het boek ervaren?

9. Het boek bevat veel verwijzingen naar kunstenaars en kunstuitingen met name op het gebied van muziek en literatuur. Welke verwijzingen spreken je het meest aan? Waarom?

10. Het boek wordt, vooral in het laatste deel, steeds beschouwender van toon. Hoe waardeer je dit deel in relatie tot de andere twee?

Achtergronden

Onderstreepte tekst is aanklikbaar en opent de betreffende website in een browser. Wie dit document heeft uitgeprint vindt bij ieder item ook de volledige url zodat deze ingetikt kan worden.

Video

1. YouTube: Julian Barnes over *The Noise of Time* in het BBC-programma [Newsnight](#) (circa 7.40 minuten).

https://www.youtube.com/watch?v=q87ngQgXZmw&list=PLJxnQXiytA_QeSFwtHuKoP1gedpjb97gt

Een [uitgebreide versie](#) van ruim 25 minuten op hetzelfde kanaal (onderbroken door advertenties)

<https://www.youtube.com/watch?v=gBAgKTtZMMQ>

2. Op het YouTube-kanaal van [boekhandel De Kler](#) bespreekt Maarten 't Hart de roman van Barnes (circa 3 minuten). Hij is kritisch over het toevoegen van fictie aan een levensbeschrijving en noemt vooral andere boeken over Sjostakovitsj zonder fictie.

<https://www.youtube.com/watch?v=dLUGxIIUTM0>

Op de website van [Barnes](#) zijn op de aparte pagina over het boek diverse links te vinden naar interviews en recensies, waaronder ook video- en audiobestanden.

<https://julianbarnes.com/books/noise.html>

Audio

1. Podcast in de reeks '[De klassieke bibliotheek](#)' van AVROTROS over *Het tumult van de tijd*.

<https://www.npoklassiek.nl/podcasts/klasseke-bibliotheek/60271/5-julian-barnes-het-tumult-van-de-tijd>

Recensies

1. Vrij toegankelijke Nederlandstalige recensies van *Het tumult van de tijd* op [Tzum](#) (28-1-2026), [Vrij Nederland](#) (14-1-2016), [Mappa Libri](#) (februari 2016), [Athenaeum Scheltema](#) (26-1-2016), [8Weekly](#) (28-1-2016), [De Reactor](#) (15-1-2016) en [VersTwee](#) (12-1-2016).

<https://www.tzum.info/2016/01/recensie-julian-barnes-het-tumult-van-de-tijd/>

[https://www.vn.nl/sjostakovitsj-is-in-julian-barnes-vertolking-een-eersteklas-](https://www.vn.nl/sjostakovitsj-is-in-julian-barnes-vertolking-een-eersteklas-neuroot?srsltid=AfmBOoqhEj5hl8PuEtqtOi--XOFkuNksKE--ozU4xJltmXoSpt_49qVz)

[neuroot?srsltid=AfmBOoqhEj5hl8PuEtqtOi--XOFkuNksKE--ozU4xJltmXoSpt_49qVz](https://www.vn.nl/sjostakovitsj-is-in-julian-barnes-vertolking-een-eersteklas-neuroot?srsltid=AfmBOoqhEj5hl8PuEtqtOi--XOFkuNksKE--ozU4xJltmXoSpt_49qVz)

https://mappalibri.be/?navigatieid=61&recensieid=6172&via_navigatieid=

<https://athenaeumscheltema.nl/recensies/2016/een-eeerbetoon-aan-de-stilte>

<https://8weekly.nl/recensie/harmonie-van-muziek-tumult-van-terreur/>

<https://www.dereactor.org/teksten/oprecht-veinzen>

<https://verstwee.nl/recensie/barnes-eigenwaarde-en-vernedering/>

Via de website van de [Vlaamse bibliotheken](#) zijn ook de recensies uit *De Morgen* en *De Standaard* vrij beschikbaar.

https://bibliotheek.be/catalogus/julian-barnes/het-tumult-van-de-tijd/boek/wise_4561197?q=Het%20tumult%20van%20de%20tijd

2. Op veel sites zijn recensies van lezers te vinden. Alleen bij [Hebban](#) zijn dat er al twaalf.

<https://www.hebban.nl/boek/het-tumult-van-de-tijd-julian-barnes#total=15>

3. Vijf boekverkopers over *Het tumult van de tijd* in deze bijdrage op [Hebban](#).

<https://www.hebban.nl/artikelen/hot-or-not-het-boekverkoperspanel-beslist-het-tumult-van-de-tijd>

Overige bronnen

1. Uitgebreide achtergrondinformatie over Sjostakovitsj vind je onder andere op [Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Dmitri_Sjostakovitsj) en op de Nederlandse, maar Engelstalige website [Shostakovich.nl](https://www.shostakovich.nl/).

https://nl.wikipedia.org/wiki/Dmitri_Sjostakovitsj

<https://www.shostakovich.nl/>

2. De roman beschrijft hoe Sjostakovitsj in angst leeft na de vernietigende recensie van zijn opera *Lady Macbeth uit het district Mtsensk*. Deze is gebaseerd op een novelle van Nikolaj Leskov uit 1865. Een registratie van een uitvoering door de Nederlandse Operastichting, met onder anderen Eva-Maria Westbroek, uit 2006 is te vinden op [YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=ldRJQfES8hA) (circa 1 uur 45 minuten).

<https://www.youtube.com/watch?v=ldRJQfES8hA>

Uitgebreide informatie over de opera op de site van [Arnold Schalks](https://www.arnoldschalks.nl/tlt.main.html).

<https://www.arnoldschalks.nl/tlt.main.html>

3. Op zijn nachtkastje heeft Sjostakovitsj altijd een ansichtkaart met *De cijnspenning* van Titiaan. De schilder maakte (met een periode van vijftig jaar daartussen) twee schilderijen met die naam.

Afbeeldingen en informatie op de site van [Paul Verheijen](https://www.paulverheijen.nl/titiaan-cijnspenning.php).

<https://www.paulverheijen.nl/titiaan-cijnspenning.php>

Poëziesuggestie

1. In de bundel *Onhandig bloesemend* (2004) van Ramsey Nasr staat de cyclus 'Wintersonate (zonder piano en altviool)' die is geschreven naar aanleiding van Sjostakovitsj' altvioolsonate nr. 147 met de titel *Wintersonate*. Biografische gegevens van de componist verwerkt Nasr in de drie gedichten waaruit de cyclus bestaat. In een uitgebreide beschouwing over een flink deel van het werk van Nasr op de site van de [Koninklijke Bibliotheek](https://collecties.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/dichters-des-vaderlands/ramsey-nasr/de-gedichten-van-ramsey-nasr-2000) wordt deze cyclus besproken en geïllustreerd met regels van Nasr.

De gedichten uit *Onhandig bloesemend* zijn ook opgenomen in de verzamelbundel *Tussen lelie en waterstofbom* (2009). Een selectie uit *Onhandig bloesemend* is ook te vinden in *Nasr Compacter* (2021).

<https://collecties.kb.nl/themas/nederlandse-poezie/dichters-des-vaderlands/ramsey-nasr/de-gedichten-van-ramsey-nasr-2000>

De gedichten, ingesproken door Nasr, werden ook verwerkt in een uitvoering van de sonate van Sjostakovitsj met Susanne van Els op viool en Reindert de Leeuw aan de piano. Op de site [Muziekweb](https://www.muziekweb.nl/Link/CBX2537/Sonata) zijn een aantal fragmenten van steeds dertig seconden uit deze uitvoering te beluisteren.

<https://www.muziekweb.nl/Link/CBX2537/Sonata>

Samenstelling: Frank Hockx